

Waag

Geadviseerd subsidiebedrag: € 1.000.000

Gevraagd subsidiebedrag: € 1.000.000

Over de instelling

Stichting Waag Society (hierna: Waag) is 25 jaar geleden opgericht. De instelling organiseert onderzoeks- en ontwikkelactiviteiten op het gebied van technologie en design rond actuele maatschappelijke vraagstukken en hanteert daarbij een interdisciplinaire en brede definitie van ontwerp. Waag positioneert zich als *middle ground*-organisatie en wil van daaruit bruggen slaan tussen betrokken burgers en hun leefwereld en instituties. Waag is een laboratorium, waarin de toekomst wordt verkend met behulp van innovaties vanuit ontwerp en cultuur. Kunstenaars en ontwerpers krijgen de gelegenheid in dit lab te werken. Waag stelt zich op als hoeder van publieke belangen. Zij initieert hier debat over en stimuleert reflectie op de functie van technologie in de samenleving.

Waag heeft twee BIS-aanvragen ingediend: een in het kader van het artikel Future lab design en technologie en een in het kader van het artikel Ontwikkelinstellingen. Dit advies heeft betrekking op de aanvraag in het kader van het artikel Future lab design en technologie.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.40 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Waag Society een subsidiebedrag toe te kennen van € 1.000.000, mits zij:

- Voor 2021 de plannen om een tentoonstellingsruimte te creëren nader toelicht, inclusief de hoofdlijnen van de programmering van de publiekspresentaties.
- Een concreet stappenplan maakt ten behoeve van de toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Waag initieert en participeert in presentaties op het gebied van design en technologie en doet dit in een (inter)nationaal netwerk. De betrokkenheid bij maatschappelijke vraagstukken is groot, met name waar het de impact van technologie op de samenleving betreft. Waag organiseert labs, waar

onderzoek en experiment ruimte krijgen en brengt relevante partijen in de ontwerpsector samen met bestuurders, wetenschappers en burgers.

Waag stelt zich op als hoeder van publieke waarden en doet dit op een activistische wijze door zich te positioneren als tegenstrever van louter commerciële toepassingen van technologie. Zij treedt naar buiten in het publieke debat over onderwerpen als privacy en de cultureel-maatschappelijke impact van technologische ontwikkelingen.

Waag werkt samen met overheden, ontwerpers en onderzoekers en stelt faciliteiten beschikbaar voor de ontwikkeling van alternatieve technologie zoals de 'fairphone'. Ook pikt Waag maatschappelijke ontwikkelingen op, zoals de ontwikkeling van een concepten als 'Fairbnb', de niet-commerciële tegenhanger van Airbnb. Om haar punt te maken, kiest Waag niet zelden voor polarisatie. De raad zet vraagtekens bij die stijlfiguur, omdat die niet automatisch leidt tot een vruchtbare dialoog. Anderzijds heeft de raad er waardering voor dat Waag zich opstelt als luis in de pels en als partner in kritische discussies. De instelling is geknipt voor deze voorhoederol. In de periode 2021 – 2024 staan de programma's in het teken van de toekomst van de digitale samenleving, onder de noemer 'Code'. Daarnaast zal het gaan over de toekomst van het maken en materialiteit, onder de noemer 'Make'. Onder de noemer 'Learn, Heritage & Care' krijgen de toekomst van ontwerp in domeinen van zorg, onderwijs en erfgoed aandacht.

Waag gaat zich in de komende beleidsperiode ook richten op complexe systemen en de toekomst van de planeet. In dit verband lanceerde zij op het Amsterdamse Science Park het lab 'Planet B' en organiseert zij hier 'expedities', waarin de ontwerpsector samenkomt met burgers, het kunstenveld, overheden en de wetenschap. Deze plannen zijn ambitieus. De raad is benieuwd naar de uitwerking en vraagt zich daarnaast af hoe de activiteiten met betrekking tot 'Planet B' zich verhouden tot de reguliere activiteiten van Waag.

Voor alle programmalijnen worden Labs georganiseerd onder leiding van 'Lab Leads'. Waag neemt zich voor jaarlijks meer dan zestig projecten uit te voeren, variërend van Europese onderzoeksprogramma's tot ontwerpessies, grootstedelijke pilots, workshops, residenties en 'living lab'-opstellingen. De raad verwacht dat de resultaten van de Labs zullen leiden tot inspirerende presentaties. Tot op heden organiseert Waag geen tentoonstellingen of publiekspresentaties in het eigen gebouw. Het is daarom goed dat Waag zich heeft voorgenomen het algemene publiek te informeren en te betrekken in haar Future Lab. Per slot van rekening is het maken van presentaties en het delen van uitkomsten van experiment een belangrijk bestanddeel van het Future Lab.

Vernieuwing

De raad constateert dat Waag positie kiest zonder daarbij in herhaling te vallen. Waag vertrekt steeds vanuit het morele standpunt dat publieke waarden verdedigd dienen te worden en mensen geholpen moeten worden om greep op hun leven en op hun leefomgeving te krijgen. Dat vindt de raad prijzenswaardig.

Het historische gebouw waarin Waag is gevestigd, heeft een gesloten karakter. Hier wil de instelling verandering in brengen door de ruimte op de begane grond toegankelijk te maken en een nieuwe, publieksvriendelijke, bestemming te geven. Details voor dit plan ontbreken in de aanvraag, maar de raad waardeert de inzet om de zichtbaarheid van het werk van Waag te verbeteren.

Vernieuwing is te verwachten in de ‘expedities’ die Waag in het kader van het project ‘Planet B’ organiseert. In de labs van Waag is het onderzoeksproces belangrijker dan de resultaten. Het ligt dan ook niet direct in haar bedoeling om artistiek-inhoudelijke vernieuwing van ontwerp of kunst na te streven. Wel wil zij kunst en ontwerp in het hart plaatsen van de verkenning van maatschappelijke vraagstukken.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

Waag is een projectorganisatie met circa vijftig medewerkers, waarvan 75 procent een vaste aanstelling heeft. Daarnaast werkt zij met een schil van freelancers, stagiairs, artists in residence en *research fellows* die betrokken zijn bij de realisatie van de projecten.

Waag hanteert een eigen cao die gebenchmarkt is op andere cao’s en in 2019 nog intern is onderzocht, waarna is geconcludeerd dat medewerkers en betrokkenen een passende vergoeding krijgen. Freelancers krijgen 125 procent van het bruto uurloon betaald ten opzichte van medewerkers in loondienst in een vergelijkbare functie. Stagiairs ontvangen een maandelijkse vergoeding van 300 euro.

Waag heeft haar manier van werken recent verder geprofessionaliseerd. Vanaf 2019 wordt de jaarlijkse begroting niet meer top-down vastgesteld, maar bottom-up, binnen duidelijke kaders. Nieuwe projecten worden volgens regels begroot en in elke fase van ontwikkeling wordt het ‘twee paar ogen-principe’ toegepast. Waag werkt met *key performance*-indicatoren om de dagelijkse gang van zaken te sturen. Dit is een goede reactie geweest op financiële tegenslagen.

Voor 2020 zet Waag in op consolidatie en het borgen van de nieuwe werkwijze in de organisatie. De financiële positie van Waag is stabiel, maar kwetsbaar. Zo is het eigen inkomstenpercentage afgenomen tussen 2017 en 2018. Waag is voor meer dan 60 procent afhankelijk van subsidies. Waag is

succesvol in het aanboren van een breed scala aan subsidiemogelijkheden, waaronder Europese subsidies. Slechts 1 procent van de inkomsten is afkomstig van publiek.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Waag gaat uit van een 'Do It Together'-aanpak, waarbij publiek vooral deelnemer is. De formats hiervoor variëren van workshops, maaksessies en gameavonden tot presentaties. De raad moedigt het aan dat Waag meer toegankelijk wordt voor publiek. Als Future Lab streeft Waag naar een groei van haar publieksbereik van 100.000 bezoekers en deelnemers in 2020 naar 175.000 in 2024. Dit is een enorme groei. Waag denkt dit te bereiken door de eerder genoemde ontsluiting van de begane grond en door de activiteiten van 'Planet B'. In 2022 wil zij het hele Waaggebouw omvormen tot presentatieruimte en dé cocreatie-maakplaats van de Amsterdamse binnenstad. Deze plannen zijn groots en impliceren een cultuurverandering binnen de organisatie.

Waag ontwikkelt pakketten voor 'makersonderwijs', waarin creatief ontwerp, technische vaardigheden, samenwerken, probleemoplossend vermogen en andere 21st century-skills centraal staan. Jongeren tussen 8 en 14 jaar zijn hiervoor de doelgroep. Daarnaast ontwikkelt Waag binnen- en buitenschoolse programma's om jongeren (en ouderen) bekend te maken met aspecten van technologische cultuur. In de 'Fabschool' leren jongeren programmeren, werken met digitale fabricage, en het ontwikkelen van creatieve ontwerpvaardigheden. Verder ontwikkelt Waag in samenwerking met andere partijen, zoals MIT en Bits of Freedom, de Waag Academy met diverse opleidingen voor kunstenaars en ontwerpers die hun kennis en vaardigheden willen verdiepen.

Ten slotte verwacht Waag online en in de media meer bereik te zullen genereren. In 2020 start zij met een eigen podcast-kanaal en ontwikkelt zij met Public Spaces alternatieven voor commerciële sociale media. De raad verwacht dat Waag haar groeiambities in bereik kan waarmaken.

Geografische spreiding

Waag is ingebed in het Amsterdamse netwerk van culturele instellingen, werkt samen met de gemeente en met universiteiten. Waag heeft landelijke bekendheid, met name onder vakspecialisten, beleidsmakers en bestuurders. Waag opereert op Europees niveau en heeft bijdragen ontvangen vanuit Europese financiële middelen in het kader van Horizon 2020. Waag heeft een sterke positie en staat in verbinding met veel (inter)nationale organisaties die actief zijn op het terrein van technologie en samenleving.

Toepassing Fair Practice Code

Waag wil een goede werkgever zijn en monitort de toepassing van de Fair Practice Code in de organisatie. Voortgang, resultaten en welbevinden van werknemers worden besproken met leidinggevenden. In functioneringsgesprekken maakt Waag afspraken over honorering onder begeleiding van een Human Resource-afdeling.

De personeelsleden worden beloond conform de cao Stichting Waag Society. Voor de periode 2021 – 2024 wordt onderzocht of er bij een andere cao kan worden aangesloten. Besluitvorming vindt plaats in overleg met de ondernemingsraad. Overuren worden geregistreerd in een tijdschrijfsysteem en gecompenseerd tegen tijd. Stagiairs krijgen een vergoeding en freelancers 125 procent van het salaris van werknemers met een vast contract. De ambitie is deze praktijk door te zetten en kwalitatief waar mogelijk te verbeteren.

Toepassing Governance Code Cultuur

Waag wordt geleid door een directeur-bestuurder. De instelling heeft een ondernemingsraad die op regelmatige basis met de directeur-bestuurder overlegt. Jaarlijks vindt overleg plaats tussen ondernemingsraad en de raad van toezicht. Daarnaast evalueert de raad van toezicht zijn eigen functioneren en vindt een functioneringsgesprek plaats met de directeur-bestuurder. Elk jaar legt de raad van toezicht verantwoording af over zijn handelen.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

Waag wil vanuit artistiek en ontwerpend onderzoek de culturele en coöperatieve vermogens van burgers en technologie mobiliseren voor een open, eerlijke en inclusieve toekomst. Ze heeft in de afgelopen beleidsperiode een nulmeting uitgevoerd, waaruit is geconcludeerd dat de organisatie voldoende divers is op het gebied van gender, seksuele geaardheid en leeftijd. Maar het personeelsbestand loopt waar het niet-westerse culturele diversiteit betreft nog achter. Een ambitie is om cultureel diverser te worden en meer mensen met een migratieachtergrond aan te trekken. De aanvraag bevat echter geen plan waaruit blijkt hoe zij dit wil realiseren.